

Landsbygds Nytt

Nr 3 – 2010 Årgång 9

Länsstyrelsen Gävleborg och Länsstyrelsen Dalarna

Foto: Karin Ellegård Fredlund

MATLANDET

- Matlandet Dalarna
- Diléns saluhall i Valbo

TRÄDGÅRD

- Gustafsängs trädgård i Storvik

ÄNGAR OCH BETESMARKER

- LIFE+-projekt
- Lieslätterkurser

Under en promenad en lördagseftermiddag i mitten av augusti lade jag märke till en cyklande äldre herre som satte upp lappar på telefonstolpar. Var det valpropaganda? Nej, det var frågor till en tipsrunda. "Vid vilken relativ luftfuktighet trivs den fruktade spanska skogssnigeln bäst" och så vidare. Rena kunskapsfrågor som för några år sedan hade en vinnare bland allmänbildade personer. Nu kan de flesta med mobilt bredband i mobiltelefonen leta upp de rätta svaren på Internet. Istället blir en utslagsfråga avgörande eller kanske en prestation. Starkast, skickligast eller bäst precision.

Totalt sett är det fler unga människor som går högre utbildningar på högskolor och universitet nu jämfört med tidigare.

Det gäller i Sverige men också i Kina och Indien. Följden blir att de har ett stort antal sökande på tjänster som kräver högre utbildningar. För att få glädje och nytta av ambitiösa studier kan det bli en fråga om att gå på export. I vårt land har det talats om en brist på sökande till de högre tekniska utbildningarna för att ersätta 40-talisterna vid deras pensioneringar. Det problemet kanske kan lösas med import? Om det skulle bli så, att vi importerar teknisk kompetens, vad händer då med prisnivåerna inom dessa branscher? Jordbruksprodukter betalas med ett lägre pris sedan vi började importera mat i större utsträckning.

I ett i-land verkar det som det viktigaste för människors överlevnad helst ska vara

billigt. Jag tänker på mat i magen, kläder på kroppen och att må bra. I Sverige lägger vi för närvarande 12,7 % av vår inkomst på mat. Jag tror att det måste in mer pengar i lantbruket om det ska finnas några lantarbetare i framtiden. Vi behöver också charkuterier, mejerier, bagare o.s.v. för en sund framtidsutveckling. För att bli framgångsrik inom dessa yrken krävs träning och många års yrkesutövning. Att vara starkast, skickligast eller ha bäst precision i dessa sammanhang är riktigt viktigt. Hur kommer det att löna sig i framtiden?

Berit Löfgren

Länsstyrelser tar helhetsgrepp i myggfrågan

I ett samarbetsprojekt mellan fyra länsstyrelser lyfts nu myggfrågan i Nedre Dalälvsregionen. Innan den långsiktiga lösningen är på plats bör den biologiska bekämpningen av myggor med medlet Bti tillåtas, även i områden med skyddad natur.

Under hösten utarbetar Länsstyrelsen i Gävleborg en regional landskapsstrategi för Nedre Dalälven tillsammans med Uppsala, Dalarnas och Västmanlands län. Visionen – att långsiktigt minska massförekomsten av stickmygg i Nedre Dalälvsområdet samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras.

Genom att driva frågor om vattenreglering och ökad hävd hoppas länsstyrelserna ta ett steg närmare lösningen och försöka hitta orsakerna till de rikliga myggförekomsterna. Även andra sätt att hindra människor och djur från att

angripas diskuteras. Den biologiska bekämpningen med Bti ska fortsätta för att hantera de akuta problemen, enligt forskarnas rekommendationer.

I arbetet med regionala landskapsstrategier ska man ta hänsyn till de sammanhang som arter, naturtyper och ekosystem förekommer i. Människans roll i landskapet är en viktig faktor och arbetet ska ske i samarbete med lokalbefolkningen. I höst planeras ett stormöte medan arbetet längre fram kommer att ske gemensamt i mindre arbetsgrupper.

Anna-Carin Lundqvist 026-17 12 55

Dalarna blir pilotlän för grön utveckling

Regeringen beslutade den 26 augusti att Dalarna tillsammans med Skåne och Norrbotten blir pilotlän för att minska energianvändningen och ställa om till förnyelsebar energi.

- Länsstyrelsen tillsammans med kommunerna, andra offentliga myndigheter och privata organisationer ska gå i bräschen för att Dalarna blir föregångare och ett föredöme i hållbar energihushållning, säger Håkan Sternberg, energisamordnare vid Länsstyrelsen Dalarna.

Landsbygdens företagare är en nyckel som producent av förnyelsebar energi, men liksom inom bostadssektorn och industrin finns det även på landsbygden mycket energi att spara.

Genom Landsbygdsprogrammet har Länsstyrelsen beviljat medel till flera investeringar och utvecklingsprojekt för produktion och nyttjande av biobränslen från åker och skog, biogas mm.

Hans Lillpers hans.lillpers@lansstyrelsen.se

Gustafsängs *trädgård*

Det är full fart på Gustafsängs trädgård i Storvik när jag kommer på besök i slutet av juni. Växthuset är fulla med sommarblommor och grönsaker. I det stora växthuset har tomatplantorna kommit igång och den första skörden väntas de närmaste dagarna.

Lisbeth Wilhelmsson i tomatväxthuset.

Nytt för säsongen 2010 är att driva upp sockerärtsplanter i pluggbrätten för att få en bättre etablering när de planteras ut i fält.

Odling av sommarblommor hos Lisbeth Wilhelmsson.

Gustafsängs trädgård drivs av Lisbeth Wilhelmsson. Lisbeth är i grunden förskollärare med ett stort intresse för odling. I början av 1990-talet övergick hobbyn till en verksamhet. I ett 10 m² stort växthus startade odlingarna, efter att hon hade gått en tvåveckorskurs om tomatodling på Nytorps lantbruksskola. Sedan dess har antalet kvadratmeter med växthus ökat i takt med att kundkretsen blivit större. Idag finns det totalt ca 1300 m². Samtidigt har arealen med frilandsodling minskat. Lisbeths stora intresse för växthusodling och att de lerhaltiga jordarna är svårbehandlade har bidragit till förändringen.

Gårdsförsäljning

Under 90-talet var frilandsodlingen i fokus. Lisbeth odlade vitkål, salladskål och purjolök till butiker. Hon investerade i lager och kylanläggning, men butikerna krävde större volymer än vad hon kunde producera. Inriktningen blev istället att producera ett större utbud av olika produkter och sälja direkt till kunderna via en gårdsbutik. I början hade hon en liten kundkrets som ökat för varje år. Någon marknadsföring har inte behövts. Det har de nöjda kunderna hjälpt till med.

Odlingssäsongen

Säsongen startar med försäljning av sommarblommor. I juni/juli övergår sortimentet till grönsaker, både från friland och från växthus. På friland odlas ett

halvt hektar olika kålväxter och ett halvt hektar med blandade grönsaker. Kålen odlas i en åttaårig växtföljd för att förebygga sjukdomar som Klumprotsjuka. Växtföljden är möjlig genom samarbete med en ekologisk mjölkgård som odlar vall och spannmål. I och med samarbetet får Lisbeth även tillgång till ekologisk kogödsel till den resterande odlingen.

I växthuset odlas idag 460 m² tomater och ungefär 800 m² sommarblommor som sedan får lämna plats åt 270 m² gurka och 100 m² paprika. De flesta växter driver Lisbeth upp hemma på gården men en del tomatplantor köps in.

Idag sysselsätter verksamheten även två heltidsanställda under odlingssäsongen.

Ympade tomatplantor

För att förebygga växtföljdssjukdomen Korkrot, som orsakar problem med vattenupptaget i plantan, används ympade tomatplantor. Det innebär att en ädeltomatsort ympas på en vildtomat som är resistent mot sjukdomen. Lisbeth försöker lära sig att ympa, men det är lite trixigt förklarar hon. Svårigheten är att plantorna måste vara lika tjocka vid ympningstillfället, vilket är en utmaning när hon driver upp plantorna själv.

Efter cirka två månader från ympningstillfället sätts tomatplantorna ut i växthuset direkt i jorden som grundgödslats med kogödsel. Med hjälp av

jordanalyser beräknas näringsbehovet under säsongen. Gurka och paprika odlas i 30 litersäckar fyllda med gårdens egen kompostjord.

KRAV certifierad

Att odla ekologiskt var självklart för Lisbeth. När det största växthuset byggdes för 8 år sedan investerade Lisbeth i en pelletspanna som idag värmer upp de flesta växthuset. Värmesystemet kommer att utökas och från och med 2011 kommer all uppvärmning av växthus ske med pellets, vilket är ett måste om man är certifierad enligt KRAV.

Lisbeths tre tips om du vill starta ett trädgårdsföretag

1. Utgå från dina egna förutsättningar, marken och kundkretsen
2. Intresse och kunskap är viktigt. Grön-saksodling kräver mycket arbete och för att orka med krävs det ett brinnande intresse för verksamheten. Kompetens inom yrket får man inte minst genom att testa, göra misstag, diskutera med andra odlare och byta erfarenheter. En bra ide kan också vara att skaffa sig praktik på ett trädgårdsföretag över en säsong.
3. Låt företaget utvecklas i små steg. Det tar tid att lära sig och bygga upp en kundkrets.

Text o foto: Karin Ellgardt Fredlund 026-17 11 24
Karin.ellgardt.fredlund@lansstyrelsens.se

Bondens Marknad i Falun

Foto: Märta Ohlsson

Matlandet Dalarna

En ny organisation växer fram

Den lokala matens betydelse som näring i sig och som värdeskapare för andra näringar växer. I Dalarna är utvecklingsmöjligheterna goda tack vare många producenter, en stark besöksnäring och många aktörer som driver frågan vidare. Nu behövs ett samspel mellan dessa delar för att nå längre. Under våren har de viktigaste mataktörerna i länet träffats till ett första rundabordssamtal om hur vi vill organisera arbetet med mat i Dalarna.

Under årens lopp har det funnits många projekt med koppling till mat. Från produktionsinriktade trädgårdsprojekt och etablering av producentsamverkan i slutet av 80-talet till fleråriga matprojekt under 90-talet. Starten av Bondens Egen Marknad i Falun och etablering av föreningarna SlowFood Dalarna och Dalasmak hör till de senaste. Samtidigt signalerar gymnasieskolorna satsningar på utbildningar inom mathantverk och flera av våra stjärnrestauranger har blivit utmärkta ambassadörer för länet. Det finns goda förutsättningar för att utveckla näringen i länet.

Rundabordssamtal om Matlandet Dalarna

Den 11 maj träffades representanter från matproducenter, restaurang, besöksnäring, utbildningar, butiker, myndigheter, matinitiativ m.m. i Dalarna till ett första rundabordssamtal om Matlandet Dalarna. Mötet började med en enkel omvärldsanalys som visade att det finns nationella och internationella initiativ på

gång som vi i Dalarna behöver ta ställning till. Därefter blev det ett antal korta, kreativa gruppövningar kring våra roller i matfrågor, hur vi kan samverka, vilka utvecklingsbehov som finns och vilken vision vi har för Matlandet Dalarna om 5-10 år.

Värderingar och mål

Vi var överens om att Dalarna behöver en tydligare organisation kring mat och att denna organisation måste ha ett utpräglat

Dalarna på smaklustmässa i Stockholm

Foto: Kristina Homman

underifrånperspektiv. Gruppen föreslog att stommen i den framtida organisationen utgörs av

- en opartisk processledningsfunktion.
- ett Matråd i vilket hela bredden av mataktörer i Dalarna finns representerade. Matrådet har en samordningsfunktion men ska också vara rådgivande och stimulerar fram nya initiativ.

Den 5 oktober inbjuds till det andra rundabordssamtal om Matlandet Dalarna. Förutom vision och gemensam målbild ska vi då fördjupa oss i andra läns erfarenheter, formerna matrådet och diskutera formen och finansieringen för en processledningsfunktion. Initialt kan denna funktion ligga hos Länsstyrelsen Dalarna eller Region Dalarna. Målet är att få en processledare och ett matråd på plats under 2010. Visions- och organisationsuppbyggnad kommer att ta betydligt längre tid.

Jakob Ebner, 023-818 79
jakob.ebner@lansstyrelsen.se

Faktaruta

Några projekt och organisationer med anknytning till småskalig livsmedelsproduktion Bondens egen marknad (Falun), Dalamat, Dalaodlat, Dalasmak, Ekoprojekt, Genuin Dalamarknad (Hedemora), Hagmarkskött (projekt), LivsWäx, Matresursen (projekt, avslutad), Mat Runt Siljan, Rättviks Gymnasium, Slow Food Dalarna, Äldvalsbonden.

Faktaruta Sverige – det nya matlandet

Regeringens satsning på Matlandet Sverige är en av 7 nya utmaningar i Sveriges Landsbygdsprogram och fokuserar på delområden: Primärproduktion, förädling, restaurang, offentlig mat och matturism. Länsstyrelsen har ett regionalt ansvar att med medel ur landsbygdsprogrammet initiera och stödja initiativ inom dessa områden. Läs mer om Matlandet Sverige på www.jordbruksverket.se.

Diléns Saluhall i Valbo

I Valbo finns nyöppnade Diléns Saluhall, ett skyltfönster för ekologisk mat i Gävleborgs län. Landsbygdsnytt har träffat Mikael Dilén för att höra om den spännande verksamheten.

1. Hur föddes en idén med en saluhall i Valbo/Gävle?

Det har varit en dröm att öppna en saluhall med mat med hög kvalitet och då blir det ekologisk mat. Jag jobbade tidigare som butikschef inom dagligvaruhandeln och kände att tiden var mogen. Vi måste sluta utarma jorden om det skall hålla i framtiden. Det är inte enbart en affärsidé utan även en livsresa för mig. Alla som jobbar här har ett stort intresse för mat.

2. Vilka levererar produkterna som ni säljer?

Vi köper varor från småskaliga ekologiska producenter i Gävleborgs län inom en radie av 25 mil. Vi har ett småskaligt styckeri för att ta hand om köttet. Själva slakten sker på ett ekologiskt slakteri på Ickholmen i Dalarna.

3. Vad säljer ni för produkter?

Vi säljer kött, fisk, ägg, grönsaker, ost, bröd och mycket annat. Vi ser oss som ett

skyltfönster för ekologisk mat i Gävleborgs län och vill uppmuntra leverantörer att ställa om till ekologisk produktion. Det är mer medvetna konsumenterna idag och det är här de småskaliga producenterna i Gävleborg har sin chans. Det främsta konkurrensmedlet är kvalitet. En specialitet är vårt hängmörade kött som vi är jättestolta över. Det möras i snitt i 14 dagar, men en del ända upp till 30 dagar. Det är mycket smak på köttet, vilket kunderna märker.

4. Hur klimatsmart är Diléns Saluhall?

Vi tänker på hela kretsloppet från sorterering till transporter och människors och djurs hälsa. En kund ska kunna plocka ihop sin matkasse utan att få dåligt samvete för det den köper. Vi får också mycket tips från våra kunder, av vilka många är matentusiaster.

Härliga ekologiska grönsaker

Mikael Dilén

5. Hur når ni ut till era kunder?

Det är ett dilemma. Vi har inte samma ekonomiska resurser att nå ut som de stora kedjorna. Vi har haft lite annonser, men ändå fått mycket uppmärksamhet i media. Varje gång det kommer ut en nöjd kund från butiken vet vi att det är den bästa marknadsföringen.

Det gäller också att hitta producenter. Vi har en högre prisbild vilket gör att vi kan betala producenterna mer. Om man jämför konventionell produktion med ekologisk produktion så bygger prislistan på kött på konventionell hantering av djuren. Ett ekologiskt djur blir inte stort lika snabbt för att det måste gå längre tid på bete. De ekologiska producenterna måste få bättre betalt.

6. Hur ser framtidsplanerna ut?

Vi har startat den här verksamheten för att vi tror på den. Vi vill känna att det är roligt att gå till jobbet och fortsätta vara småskaliga. Just nu jobbar vi med att ta fram ett sortiment. Vi har anställt en kock och kommer kanske att utveckla pannfärdiga rätter. Kanske öppnar vi en till saluhall någonstans. Vi håller på med det mesta och känner oss för.

7. Har du någon favoritmat?

Jag gillar husmanskost som ärtsoppa, fläsklägg med rotmos och strömmig.

Text o foto: Åse Augustson 026 17 11 43,
ase.augustson@lansstyrelsen.se

Foder och Fägring

- länsstyrelsen restaurerar gamla fodermarker

Även naturvårdsenheten på Länsstyrelsen arbetar med betesmarker och slåtterängar. Nu ska 33 Natura 2000-områden restaureras inom ett nytt projekt -Foder och Fägring.

Naturvårdsenheterna på Länsstyrelsen i Gävleborg och Dalarna driver sen årsskiftet projektet Foder och Fägring för att restaurera gamla fodermarker. Det är betesmarker, slåtterängar och våtslätterängar i några av länens Natura 2000-områden som behöver restaureras. Detta är möjligt genom att delar finansieras av EU-fonden LIFE+. Projektet pågår till 2014.

Fler entreprenörer behövs

För att restaurera och sköta dessa värdefulla områden kommer lantbrukare och andra entreprenörer anlitas. Inom några av områdena finns redan idag lantbrukare som tar hand om skötseln. För många områ-

den saknas dock betesdjur eller någon som kan sköta slåttern. Inom projektet finns möjlighet att få utbildning om skötseln och naturvärdena i de aktuella områdena.

Restaureringsinsatserna varierar från röjning av igenväxta marker till restaurerande slåtter. Även stängsling och andra åtgärder för att möjliggöra bete är aktuellt. Investeringar kommer att göras för att underlätta och effektivisera fortsatt hävd. Det kan till exempel handla om inköp av slåtterredskap.

Områden i Gävleborgs län

I Gävleborg ska 11 områden restaureras. Åtta ligger i södra Gästrikland och tre

i Hälsingland. Flera, fem stycken, är små kalkrika kärr (rikkärr) i skogsmiljöer. Platser med orkidéer, sällsynta mossor och trollsländor. Två områden är älvängar vid Dalälven, en naturtyp som förr hade stor betydelse. Ytterligare två är öppna strandmiljöer vid Bottenhavet, med rikt fågelliv och värdefull flora. I södra Gästrikland restaureras också ett gravfält med hassel, gamla lövträd och ängsväxter och en betesmark med stora naturvärden.

Områden i Dalarna

I Dalarna ska 22 områden restaureras. Variationen av naturtyper är stor, både inom och mellan områdena. Åtta ligger i

Exempel på arter som kan gynnas av projektets åtgärder: allmän smaragdflickslända, kattfot och jungfrulin, silverstreckad pärlmofjäril, nattviol, fältgentiana och slåtterfibbla.

foder & fägring

Natura 2000-områden som berörs av projektet

Dalarnas län
Nedra Oppsveten
Holmtjärn
Aspfallet
Skattlösbergs by
Markusfallet
Hån
Frösaråsen

Gamla Finnrotpet
Lilla Älvgången
Hässlen
Tures äng
Böle Fallsbjörken
Jutjärn
Lönmarken
Storsveden

Moränget
Norrviken
Alderängarna
Lindänget
Lekåsen
Ulvsättern
Västra Fjätdalen

Gävleborgs län
Färnebofjärden
Hade
Kolbosveden
Bredforsen
Bläcktärmsjön
Långhällskogen
Matyxsjön

Orarna
Stenöorn
Andersvallsslåttern
Långtjärnsmyrarna-
Flåmhalsen

Länsstyrelserna ökar slåtterkursverksamheten!

Om de gamla slåtterängarnas rika flora ska bevaras krävs att det är någon som fortsätter att slå marken. Men för att kunna slå på ett sätt som skonar både rygg, ängsväxter och humör är det viktigt att man har en lie med riktig vass egg.

I Sverige brukar vi, liksom i Norge och Finland, slipa liarna på en slipsten för att få till skärpan. Här har liebladen en kärna av härdat stål. I andra delar av Europa, till exempel i Rumänien, Polen, Tyskland och Danmark, använder man oftast en annan sorts liar. De innehåller inget härdat stål och eggen får man fram genom att knacka på dem med en hammare mot ett litet städ. De liar som vanligen finns att köpa i Sverige idag är inte sällan av den typen. När man behöver skärpa till eggen under slåttern sätter man sig på marken och sticker ner ett "fältstäd" i marken och knackar på lien. I båda fallen behöver man sedan ha ett bryne med ut i fält för att skärpa till eggen under arbetets gång och en trä- respektive metallsticka för att räta ut mindre ojämnheter.

Under sommaren har det hållits lie-slåtterkurser på flera platser runt om i Dalarnas och Gävleborgs län, både grundkurser och påbyggnads-/fördjupningskurser i slipning och slåtter med traditionella liar och en grundkurs med "knackliar". Lärarna var kunniga och entusiasmerande och deltagarna verkade nöjda och beredda på att åka hem och praktisera sina nyvunna kunskaper. "En av de bästa dagarna på sommaren!", sa en av kursdeltagarna efter grundkursen vid Bastbergets fåbodrar, så det blir nog fler kurser nästa år!

Märta Ohlsson 023-811 30,
marta.ohlsson@lansstyrelsen.se.
Ängsprojektet i Dalarna

Johan Färlin 026-17 11 83,
Jan Moberg 026-17 11 52 och
Anders Johansson 026-17 11 46.
Ängsprojektet i Gävleborg

Med hjälp av hammare och städ får man fram en tunn och vass egg på "knacklien".

Kursledarna Kjell Gustafsson och Ossian Ovik demonstrerar hur man ska hålla liebladet mot slipstenen. Det ska inte låta och vattnet ska bilda en triangelform på översidan av bladet.

Betesmark med restaureringsbehov. Hade i södra Gästrikland.

sydvästra Dalarna med en koncentration runt Fredriksberg. De flesta ställena i detta område är gamla finnbosättningar, ofta med mycket artrika ängar och betesmarker. Runt 15 av områdena sköts eller ska skötas med betesdjur. Våt slåtterängar finns på en tredjedel av områdena. Det är både strandängar och rikkärr där slåtter ska återupptas eller utökas. Inom naturreservat i fjällen ska skötsel återupptas på tre gamla fåbodrar, antingen genom slåtter eller med fåbodbete.

Jens Montelius Risberg 023-818 24,
jens.montelius.risberg@lansstyrelsen.se
Mats Norin 026-17 12 28,
mats.norin@lansstyrelsen.se

Foto: Jonas Lundin och Jens Montelius Risberg

Faktaruta

- Foder och fågring drivs av Länsstyrelserna i Dalarna, Gävleborg, Värmland och Jämtland. Jämtlands län är huvudansvarig. EU-fonden LIFE+ finansierar 50 %, resten av Naturvårdsverket och Länsstyrelserna själva. Total projektbudget är 3,3 miljoner euro (ca 30 miljoner kronor). Pengar från LIFE+ ska användas i områden utpekade som Natura 2000.
- Natura 2000 är ett nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Nätverket har bildats för att hejda utrotningen av djur och växter samt förhindra att deras livsmiljöer förstörs.
- Läs mer på www.foderochfagring.se

Hästslakt - en naturlig resurs

Enligt slakteribranschens beräkningar skulle cirka 30 000 hästar slaktas per år. I verkligheten är det ungefär hälften. Det motsvarar drygt 1 000 ton hästkött per år. Konsumtionen i Sverige ligger på 1 500 ton, så 500 ton hästkött importeras årligen.

Det finns flera anledningar till att inte alla hästar går till slakt. En av dem är en regel i livsmedelslagstiftningen om att alla djur (ej vilt) ska transporteras levande till slakteriet om köttet ska användas som livsmedel. Tidigare kunde hästägare, mitt i all bedrövelse, att få ta hem ”nödslakten” som slaktade hästen hemma. Köttet besiktades sedan i vanlig ordning på slakteriet innan det gick vidare i livsmedelskedjan. En alternativ lösning som har diskuterats för andra djurslag är mobil slakt. Tekniken finns och regelverket tillåter det, men kostnaderna är höga.

Bortkryssad i hästpasset

En annan trolig anledning till minskningen av hästslakt är hästpassen, där ska det framgå om hästen är ämnad för livsmedel eller inte. För hästar som ska bli livsmedel finns restriktioner när det gäller läkemedelsbehandling. Före 2006, men troligen också efter, kryssas många hästar bort för att de behandlats med läkemedel i någon form. Det är inte möjligt att ta bort krysset, även om det satts dit av misstag.

Köttmarkanden för häst

Det finns en fungerande marknad för hästkött i Sverige med relativt många slakterier som tar emot häst. Här råder en omvänd ordning jämfört med annan slakt. Scan har bara ca 5 % av slakten samtidigt som de små slakterierna slaktar desto mer. Slakterierna talar hellre om att det är en service till hästägare än att det

är en särskilt lönsam affär att slakta häst. Priserna för själva slakthästen är mycket låga, både jämfört med andra köttslag i Sverige och med andra EU-länder. Skulle slakteriföretagen se nya affärsmöjligheter för hästköttet kan prisbilden komma att ändras.

Slakterier

Delsbo slakteri slaktar häst två dagar i veckan. Hästägarna får, efter överenskommelse, köra in sina hästar själv. Normalt sker avlivningen i slakteriets lösdriftsdel. Mellan fem och sju hästar slaktas varje vecka. Köttet säljs sedan till Kvalitetskött Sverige AB. Ulrika Olsson, travbanechef, Hagmyren har slaktat flera hästar i Delsbo. Hon tycker att personalen är trevliga mot djuren och tillmötesgående. Ulrika intygar att hästar inte reagerar på något vis för lukter eller miljön inför slakten. Ett tips är att se till att levandebesiktning och passkontrollen görs när hästen är kvar i transporten. Ett annat bra tips är att de gånger det är dags att slakta en häst som står en mycket nära låta en kamrat eller kollega köra den till slakteriet.

På Bertil Erikssons slakteri i Krylbo sker hästslakt på torsdagar och fredagar efter tidsbokning. Hästen avlivs direkt i en paddock och hästägaren får med sig grimman hem. Hästslakten har ungefär samma omfattning som i Delsbo, 250-300 hästar per år. Köttet säljs till samma styckfirma i Stockholm. För gästrikar kan det vara närmare att köra till Hälsinge Kött ABs slakteri i Strömsberg, Tierp.

Förädling

De förädlingsföretag som verkar på marknaden anser att tillförseln fungerar och att lönsamheten i förädlingen är god. Störst i landet på styckning av hästkött är Kvalitetskött AB som håller till i Slakthusområdet, Johanneshov. De köper kött från flertalet slakterier i landet. Kunderna efterfrågar så gott som alltid lägsta pris, alltså inte ursprung, vilket kan tyckas tråkigt. Köttet går vidare som ädlare delar men också som köttfärskött som används till korv.

Största charktillverkaren som använder hästkött har vi i vårt område. Anders Bertilsson, Gustafskorv AB berättar att allt hästkött i Gustafskorven numera kommer från Sverige. I samband med hästpassens införande blev det under en tid nödvändigt att importera för att upprätthålla produktionen. Under somrarna har det tidigare uppkommit brist, men inte denna sommar. Det ser alltså ut som om slakten för närvarande ökar något. Det känns som en positiv utveckling om hästägarna känner förtroende för att avlivningen i samband med slakt sköts på ett bra sätt för hästen och att köttet därmed kan gå in som en resurs i livsmedelskedjan.

Berit Löfgren 026-17 11 36,
berit.lofgren@lansstyrelsen.se

Vill du delta i Greppa Näringen?

Greppa Näringen är ett informations- och rådgivningsprojekt som drivs gemensamt av LRF, Jordbruksverket, Länsstyrelserna samt ett stort antal företag i lantbruksbranschen. Genom arbetet i Greppa Näringen ska lantbruket bidra till att miljö kvalitetsmålen "Ingen övergödning", "Giftfri miljö" och "Begränsad klimatpåverkan" uppnås. Verksamheten påbörjades i södra Sverige år 2001 och har därefter successivt flyttats allt längre norrut. Från och med år 2010 deltar Gävleborgs- och Dalarnas län fullt ut i Greppa Näringen. De som deltar kommer att erbjudas kostnadsfri rådgivning som både lantbrukare och miljön tjänar på.

Greppa Näringen ska inspirera och motivera lantbrukare och rådgivare att använda kunskap så att gårdens miljöpåverkan minskar och lönsamheten förbättras.

En viktig framgångsfaktor är att ha god uppföljning genom att rådgivare återkommer till lantbrukaren under flera år. Tidigare har projektet främst syftat till att minska övergödningen av våra vatten,

men from i år omfattas även klimatområdet. Aktiviteter för att minska övergödning kommer i våra län främst att erbjudas lantbrukare i områden som utpekats inom vattenförvaltningens åtgärdsarbete. Klimatrådgivningen riktar sig mer brett till brukare i hela länen. I Gävleborgs län kommer även viss rådgivning erbjudas lantbrukare som är intresserade av våtmarker. Våtmarksrådgivningen i Dalarna

bedrivs inom ett separat projekt. Ytterligare information kommer senare att sändas ut via olika kanaler.

Läs gärna mer om arbetet inom Greppa Näringen på projektets hemsida: www.greppa.nu

Kontakta gärna Shan Solivan Länsstyrelsen i Gävleborgs län 026-17 11 27 eller Martin Henriksson Länsstyrelsen i Dalarnas län 023-818 14 om du vill veta mer eller anmäla dig.

Gödselslag och sättet att sprida gödsel påverkar både växtnäringssläckage och klimatgasavgång

Foto: Henrik Andersson

SKOG

Projektet

Min naturvård – fler möjligheter för markägare

Vill du ha din gammelskog kvar med gamla granar och knotiga tallar? Nu har du chansen att både behålla skogen och få betalt! Och du har flera möjligheter att välja hur du vill ha det.

Som markägare kan du din skog och vet dess värden. Då ska du också få välja hur du vill bevara den. Projektet Min naturvård, även kallat kometprogrammet, innebär att markägare själva föreslår var och hur värdefull skog ska skyddas.

Under projektet bistår vi med hjälp och information om natur och olika skyddsformer. Södra Hälsingland är ett av fem kometområden i Sverige och riktar sig till markägare i Bollnäs, Ovanåker eller Söderhamn kommun.

Under våren har skyddsformer fått ändrade villkor som gör det förmånligare att skydda skog. För naturvårdsavtal får du högre ersättning än tidigare och avtalslängderna är flexiblare. Väljer du

naturreservat får du 25 % mer betalt än förut.

Projektet är ett samarbete mellan Skogsstyrelsen, länsstyrelserna och Naturvårdsverket på uppdrag av regeringen. På lokal nivå samverkar vi med markägarorganisationer.

Läs mer på www.minnaturvard.se

Karin Brolin 023-17 11 93,
karin.brolin@lansstyrelsen.se

Hagmarkskött från Dalarna

För att stimulera till ökad produktion från betesmarker i Dalarna genomför projektet Hagmarkskött från Dalarna bl a följande aktiviteter under hösten dessutom en tidig annonsering om studieresa till ett av våra Baltiska grannländer (mer information kommer senare). Projektet är delfinansierat av EU.

Utbildning om samverkansformer

26 oktober - se information på annan plats på detta uppslag.

Kursdag

Inbjudan till Slaktmognadsbedömning och diskussioner kring uppfödning av nöt och lamm på betesmarker.

Samling den 27 oktober kl 07.50 Ickholmen

Först tittar och bedömer vi de djur som är för dagen inne till slakt (nöt och lamm) under kunnig ledning.

10.00 kaffe och diskussion om uppfödning Kicki Markusson Svenska husdjur Lunch.

Åter till Slakteriet på Ickholmen och vi ser på slaktkropparna och dess klassningar.

Avslutning ca 15.00

Kurskostnad 400 kronor exklusive moms.

Anmälan till sten-rune.lundin@lansstyrelsen.se senast 21 oktober.

Studieresa till Köttriksdagen Borgholm Öland.

Torsdagen den 11 november åker vi med buss till Borgholm Öland och Köttriksdagen.

Se program på deras hemsida <http://www.notkottsproducenter.se/>

OBS! Anmälan och betalning till kötttriksdagens program görs via deras hemsida.

För bussresan anmäls till Sten-Rune Lundin

sten-rune.lundin@lansstyrelsen.se telefon 070-319 24 81.

Eller till Inger Bengtsson inger.bengtsson@w.lrf.se telefon 073-586 35 68

Bussen startar den 11 november Mora (lantmännen) 07.30

Stannar i Leksand (Statoil) c.a 08.15

Borlänge (Lantmännen) c.a 09.00

Avesta (Dalahästen) c.a 09.45

Studiebesök med lunch på vägen ner

Hemresa startar em den 13de med beräknad ankomst i Mora midnatt

Bussresan och studiebesöket på nervägen är kostnadsfri. Begränsat antal platser så först till kvarn... **Anmälan senast 10 oktober.**

Studieresa till Litauen våren 2011

I april 2011 - preliminärt 3 - 7 april planeras en studieresa till Litauen med tema köttproduktion. Programmet kommer att innehålla besök hos köttproducenter (några som köpt djur från Sverige) slakteri och köttthandlare, rådgivningsorganisation eventuellt också fodertillverkare.

Priset på resan ca. 1 500 kr/person och inkluderar alla studiebesök, guide, transporter i Litauen, övernattningar med frukost, samt två middagar.

Tillkommer gör flygresan (dagspriset ligger på ca 2100 kr) transport till och från Arlanda samt övriga måltider.

Intresseanmälan görs till sten-rune.lundin@lansstyrelsen.se

Kompetensutveckling inom djurens välfärd

För dig som vill utveckla djurhälsa och utfodring (ej produktionsrådgivning) kan länsstyrelsen i Dalarna erbjuda rådgivning i samarbete med privata rådgivare.

För mera information kontakta:

Erik Köpmans, 023-818 35, erik.kopmans@lansstyrelsen.se

Kurs om udda bärslag!

Under den här dagen får vi genom Kirsten Jensen, bärådgivare, Västra Götaland, veta mer om Havtorn, Saskatoon, Krusbär, Aronia, Rabarber och Rosenkvitten. Vi besöker också Ann-Christin Tjernbergs Havtornsodling i Alfta.

Tid och plats: Tisdagen den 12 oktober kl 9.30-16.30 på Alfta Quren

Kostnad: 400 kr + moms/företag som faktureras i efterskott + fika och lunch som betalas på plats.

För mer information och anmälan senast torsdagen den 30 september

Karin Ellgardt Fredlund,
karin.ellgardtfredlund@lansstyrelsen.se, 026-17 11 24 eller
Kristina Homman,
kristina.homman@lansstyrelsen.se, 023-818 29

Mekanisk ogräsbekämpning i grönsaker och bär!

I grönsaks- och bärproduktion är det viktigt att lära sig hantera ogräs för att få en bra avkastning och ekonomi i sin odling. Fredrik Fogelberg från JTI- Institutet för jordbruks- och miljöteknik i Uppsala kommer under den här dagen att berätta om förebyggande åtgärder mot ogräs samt hur du använder olika mekaniska redskap mot ogräs i både sådda och planterade kulturer.

Tid och plats: Datum inte bestämt ännu men kursen kommer att genomföras under november månad i Storvik.

Kostnad: 400 kr + moms/ företag som faktureras i efterskott + fika och lunch som betalas på plats. I kurskostnaden ingår också "Handbok i mekanisk ogräsbekämpning i trädgårdskulturer" som nyligen är utgiven av JTI.

För mer information och anmälan kontakta under oktober

Karin Ellgardt Fredlund,
karin.ellgardtfredlund@lansstyrelsen.se, 026-17 11 24 eller
Kristina Homman,
kristina.homman@lansstyrelsen.se, 023-818 29

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

Hushållningssällskapet i samarbete med Länsstyrelsen i Uppsala inbjuder till kursen

Ekologisk Köttskola vid Skebo Kött & Charkuteri 26-28 januari 2011

En kurs i 3 dagar om köttproduktion enligt ekologiska principer hela vägen från djuruppfödning till färdig korv eller tillagad detalj. Samt hur ett företag som har hela kedjan från jord till bord arbetar med högsta kvalitet som målsättning.

För landsbygdsföretagare i Uppsala län.

Övriga deltagare är välkomna i mån av plats. För mer information se www.hush.se/hskonsult, eller kontakta Maria Alarik Husdjursrådgivare tel 070-661 69 20

Funderar du på att lägga om till ekologisk produktion?

Länsstyrelserna i Dalarna och Gävleborg erbjuder rådgivning inom ekologisk produktion.

För mera information kontakta:

Erik Köpmans, 023-818 35, växtodling och animalieproduktion

Kristina Homman, 023-818 29, grönsaker och bär

Karin Ellgardt, 026-17 11 24, grönsaker och bär

Shan Solivan, 026-17 11 27, växtodling och animalieproduktion

Berit Löfgren, 026-17 11 36, växtodling och animalieproduktion

Samverkan ger bättre ekologisk produktion

Samverkan mellan gårdar kan ge många fördelar; bättre växtföljd, tillgång till foder och växtnäring och ett roligare arbete. Vad krävs för ett lyckat samarbete och vilka fallgropar finns? Vad är stallgödseln och vallfodret värt? Hur betalar man och vad ska man tänka på när det gäller avtal och juridik?

Välkomna till en kursdag med samarbetsfrågor i fokus.

Tid: tisdag den 26 oktober, kl. 9,30-15

Plats: Hotell Moskogen i Leksand

Medverkande från Svenska Husdjur, HS Konsult AB och LRF Konsult.

Kostnad för kursdagen är 400 kr exkl. moms per företag. Kostnad för mat och fika tillkommer.

Anmälan senast den 19 oktober 2010 till Erik Köpmans, erik.kopmans@lansstyrelsen.se, 023-818 35 eller Kristina Homman, kristina.homman@lansstyrelsen.se, 023-818 29

Seminarium om klimatanpassning i jord- och skogsbruk

Klimatförändringarna är redan här och fortskrider. En anpassning av Jord- och skogsbruket är alltså nödvändig. Länsstyrelserna i Gävleborg och Dalarna i samverkan med LRF bjuder därför in till ett kunskaphöjande heldagsseminarium.

Tid: 20 oktober 2010 kl 9.00-16.00

Plats: Folkets Hus i Sandviken

Målgrupp: Rådgivare, aktiva brukare mfl.

Anmälan: Anmälan sker i första hand på Länsstyrelsen Gävleborgs webbplats: http://www.lansstyrelsen.se/gavleborg/Pressrum/Kalender/_Aktiviteter/Jord_och_skogsbruk_i_ett_forandrat_klimat.htm

Anmälan kan även ske per via e-post och telefon, se nedan.

Sista anmälningsdag är 6 oktober

Frågor: Frågor kan ställas till Fredrik Lundin, Länsstyrelsen Dalarna tel: 023-810 97, 070-685 10 50, e-post: fredrik.lundin@lansstyrelsen.se

LÄNSSTYRELSEN DALARNAS LÄN

Länsstyrelsen Gävleborg

Länsstyrelsen inbjuder till inspirationsdag!

VÅTMARKSEMINARIUM

Måndagen den 25 oktober, 9.00 -16.30

ur programmet:

Hans och Carl von Essen berättar om praktisk våtmarksanläggning

Jonas Henniger: tips från pågående anläggning i Falun

Sören Nyström, kommunekolog i Borlänge visar exempel ute i fält.

Plats:

Fornby Folkhögskola, söder om Borlänge

Anmälan:

Senast den 14 okt till Maria Jons, tfn: 813 33, maria.jons@lansstyrelsen.se

Läs mer på:

www.lansstyrelsen.se/dalarna/vatmarksprojektet

Seminarier är gratis och inkluderar fika och lunch!

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Europa investerar i landsbygdsområden

LÄNSSTYRELSEN DALARNAS LÄN

Lantbrukare i Dalaras och Gävleborgs län inbjuds till seminarium om Klimatsmarta affärsidéer – Här finns pengarna!

Folkets Hus, Falun den 30 november. Arrangör LRF

Frågor och anmälan till

Håkan Johansson 026-27 88 91 hakan.johansson@lrf.se

Energirally

- energikartläggning på lantbruk!

Kan man spara energi på lantbruk? Vad innebär det att göra en energikartläggning på gården? Projektet Energilots i Dalarna har under sommaren satsat på energieffektivisering av lantbruk. Utifrån verkliga exempel diskuterades hur energianvändningen på gården kan minskas. Minskat energibehov reducerar både kostnader och miljöpåverkan.

LRF Konsult, Christer Johansson har gjort energikartläggning på fem gårdar, tre mjölkgårdar, (ekologisk och konventionell), en spannmålgård och en grisgård. Resultat visades för lantbrukare och andra intresserade under det "Energirally" som arrangerades under fem augustivällar.

Energikartläggningarna varspännande att vara med på. Christer och lantbrukaren går igenom verksamheten. Hur ser elräkningen ut? Var sker användningen? Kan man utläsa när topparna uppkommer? Hur mycket och var används diesel? Hur många hektar brukas och med vilka metoder och redskap? Hur många timmar används traktorer, belysning m.m.? Efter genomgången av elräkningar sker en systematisk genomgång av gården.

Deltaföreläsare: Energirally-deltaföreläsare på Sandbergs Lantbruk

Foto: Denise Fahlander

Det blir stopp vid varje maskin och byggnad, effekten på alla motorer, lampor och annat som kräver energi läses av. Christer sammanställer data och lämnar över en rapport till brukaren med förslag på åtgärder.

Energirally

Energirallyt började med en rundvandring på gården, sedan diskuterade vi vad vi sett och lyssnade på ett föredrag av Christer. Utifrån användning och effektiviseringsmöjligheter diskuterades bl.a. belysning, när lyser det och varför, behöver lysrören i ladugård och personalrum vara tända mitt på dagen? Diesel används i stor utsträckning i fältarbete och spannmålstorkar. Det lönar sig oftast både ekonomiskt och tidsmässigt att ta en kurs i sparsam körning. Resultat visar att dieselförbrukningen minskat med 15 % och tidsåtgången för samma arbete blev cirka 11 % kortare när förrarna utnyttjade kunskapen från kursen. Med varvreglering av trefasmotorer kan man spara energi. Ett exempel är vakuumpumpen. Genom att komplettera den med en frekvensstyrning så kan man minska energiförbrukningen då endast maximalt varvtal behövs vid diskning.

Foto: Maria Walraven

Vakuumpumpen till mjölkkanläggningen kan energieffektiviseras genom varvreglering

En årlig rengöring av utsugningsfläktar och kanaler minskar energiåtgången med 10 %. Vid varmluftstorkning av foderspannmål så har man högsta kapacitet och energieffektivitet om man kan torka med 80 grader.

Kommentarer från deltagare under energirally

- Bra att få tre konkreta åtgärdsförslag.
- Genomgången sätter igång tankeverksamheten.
- Trevligt att värdarna bjuder på sina resultat och givande med diskussionerna.
- Bra att veta att elnätsägaren kan lämna ut statistik på elanvändningen per timme.

Energilotsen tipsar gärna om energieffektivisering.

Denise Fahlander,
LRF Dalarna och Gävleborg,
denise.fahlander@lrf.se
026-24 59 91